

Erik Beukel:

Sovjetunionen og atomvåben

Indre og ydre forudsætninger for sovjetisk atomvåbenpolitik.

DUPI-hæfte 1982/1. Dansk Udenrigspolitisk Institution og Samfundsvidenskabeligt Forlag, 1982. 118 s.

En af de karakteristiske svagheder ved såvel den hjemlige forskning om internationale forhold som den offentlige debat herom er den begrænsede interesse for og viden om Sovjetunionen og dens politik. Dette gælder ikke mindst atompolitikens område. I denne sommer har man f.eks. været vidne til offentliggørelsen af en omfattende, officiel rapport om Norden som atomfri zone, der helt afholder sig fra at analysere de sovjetiske interesser i spørgsmålet, trods dets centrale placering i sovjetisk Nordenpolitik i henved et kvart århundrede. Et andet eksempel er en fremtrædende debatdeltager, Bodil Graaen TV-udtalelse om, at vurderingen af Sovjetunionens afspændings- og nedrustningspolitik må være en trossag.

Beukels lille bog om sovjetisk atompolitik er derfor et velkomment forsøg på at klare begreberne og øge informationsniveauet i den hjemlige debat. Emnet er aktuelt på flere måder og ikke blot i relation til debatten om atomfri zoner, INF-våbnene i Europa m.v.; som Beukel gør opmærksom på, er de senere års markante ændring i den vestlige opfattelse af Sovjetunionen ikke mindst fremkaldt af træk i Sovjetunionens atompolitik igennem 1970'erne. Et bedre kendskab til denne skulle derfor også give en bedre baggrund for vurderingen af den vestlige reaktion og af de uoverensstemmelser, som den har givet anledning til mellem USA og førende vesteuropæiske lande.

En af årsagerne til den beherskede interesse for Sovjetstudier er formentlig, at de på grund af sproglige og begrebsmæssige barrierer og vanskeligheder ved at fremskaffe relevant information er utaknemmelige at gå i lag med. Det sidste forhold er naturligvis særlig relevant, hvor der er tale om militære forhold. Det sovjetiske militærs hemmelighedskræmmeri er ekstremt, og som Beukel påviser, findes der ingen mekanismer i det sovjetiske samfund, der kan anfægte dette. Analysens »hårde« data, f.eks. vedrørende den sovjetiske kapacitetsudvikling, er derfor 100% af vestlig oprindelse. Hvad de »bløde« data (sovjetiske udsagn om atompolitisk emner) angår, viser Beukels analyse, at det ikke er en absolut forudsætning at anvende russisk-sprogede kilder, men at en væsentlig del af den sovjetiske strategiske debat faktisk foreligger på vestlige sprog, ligesom der naturligvis er en rig sekundær litteratur at trække på. Beukels hæfte bygger på et bredt og tilsyneladende næsten udtømmende kendskab til den rele-

vante engelsk-sprogede (men derimod ikke til den voksende tyske og franske) litteratur, som der refereres flittigt til i et udførligt og på mange måder forbilledligt noteapparat. Noterne forøger hæftets værdi ganske betydeligt; helt perfekt ville det have været, om den afsluttende litteraturliste ikke havde udeladt den litteratur, der diskuteres undervejs i noterne.

Et andet særkende ved analysen er Beukels store opmærksomhed over for ikke blot dens informationsmæssige, men også dens metodiske problematik. Analysen tager udgangspunkt i en præsentation af tre væsensforskellige skoler i den vestlige Sovjetforskning, en »konservativ«, en »liberal« og en »venstrefløjs« (dette er ikke Beukels betegnelser), hvis fremkomst han ser begrundet i en kombination af informationsmangel og politiske holdninger, der meget let fører til forenkede »billeder« af sovjet og dens politik. Nogle forskere betoner forskellene mellem sovjetisk og vestlig politik og den måde, de bliver til på, andre lighederne; Beukels egen opfattelse er den, at »Sovjetunionen på mange måder er forskellig fra vestlige samfund, men det kan ofte være hensigtsmæssigt at antage, at parallelle politiske mekanismer fungerer i sovjetsamfundet og i vestlige samfund« (s. 17). Dette er utvivlsomt et rigtigt synspunkt, men det giver ingen særlig præcis vejledning for analysen. Beukels konklusion vedrørende drivkræfterne bag sovjetisk atompolitik er på samme vis alt andet end skråsikker. Han erkender åbent, at det på grund af manglende viden om de politiske mekanismer i det sovjetiske samfund er umuligt at give blot nogenlunde sikre svar; derfor bør »den principielle indeterminisme... fastholdes, selv om den er psykologisk utilfredsstillende«. (s. 102). Alle forhold taget i betragtning kan han dog konkludere, at den »liberale« tolkning er »den mindst forkerte« (smst.).

Det er et af hæftets fortrin, at Beukel så åbent erkender analysens informationsmæssige og metodiske begrænsninger. Dette må dog ikke overskygge, at der undervejs meddeles megen relevant information og gennemføres en række delanalyser, hvor der er fastere grund under fødderne.

Efter indledningskapitlet er hæftet opdelt i fire kapitler. Kapitel 2 giver en kort oversigt over, hvad der vides om den sikkerhedspolitiske beslutningsproces i Sovjetunionen, herunder om den rolle, som de nye civile forskningsinstitutter spiller. Efter Beu-

kels opfattelse er denne rolle stort set begrænset til nedrustningsområdet, mens militærets helt dominerende rolle, hvad angår våbenanskaffelser og strategi, endnu er uanfægtet.

Dernæst følger et kapitel om sovjetisk atompolitik som den kan udlæses af mere manifesterede adfærdskategorier: Sovjetisk kapacitetsudvikling, doktrinudvikling og adfærd i internationale forhandlinger om atomvåbenproblemer. Det giver ikke anledning til egentlige konklusioner, og er nok også for kortfattet til at tillade sådanne, men indeholder mange interessante betragtninger, f.eks. om *counterforce*-problematikken (s. 33-35). Man savner dog i denne forbindelse nogle betragtninger over, hvad der vides om sovjetisk militær strategi, der ville kunne bidrage til en nærmere indkredsning af den rolle, som atomvåben spiller i sovjetisk politik. Endvidere savner man - i betragtning af emnets aktualitet - en nærmere diskussion af baggrunden for SS-20 og den pågående modernisering af de korterelevende atomvåben (SS-21, SS-22, SS-23).

I kapitel 4 analyseres de forskelligartede tilkendegivelser om atomvåbenspørgsmål, der er fremkommet fra sovjetisk side. Med udgangspunkt i den velkendte dikotomi ortodoksi-modernisme søger Beukel bl.a. nærmere at bestemme Brezhnev's (en »udvandet« modernist) o.a. ledes syn på atomvåbenproblematikken, ligesom han har nogle interessante og ganske originale iagttagelser over den sovjetiske strategiske »debats« noget komplicerede natur. Kapitlets synspunkter har tidligere været fremlagt af Beukel i to artikler i *Cooperation and Conflict*, men det er udmærket, at de nu gøres tilgængelige for en bredere kreds.

Endelig tager Beukel i kapitel 5 fire udvalgte forklaringsfaktorer op til en nærmere diskussion: Marxisme-leninisme, det militær-industrielle kompleks, den sovjetiske (russiske) forsvarstradition og reaktionen på andre landes adfærd. Han konkluderer bl.a., at ideologien trods dens påvirkning af doktrinformuleringen er en usikker forklaringsfaktor, men at de tre øvrige hver bidrager med sin del, det militære kompleks via sin indbyggede inertie (en påbegyndt oprustning tenderer mod at fortsætte), traditionen via den store vægt på militær forsvarsevne og tendensen til overreaktion på ydre stimuli og aktions-reaktions-mekanismen derved, at den sovjetiske atomoprustning i hvert fald indtil 1975 (men næppe efter) kan ses som svar på den amerikanske kapacitetsudvikling.

Afslutningsvis gør Beukel sig nogle mere personlige tanker om mulighederne for at reducere den øgede risiko for anvendelse af kernevåben, som han ser i den våbenteknologiske udvikling, i den nye amerikanske politik og i Sovjetunionens svaghed på næsten alle punkter undtagen det militære. Disse er præget af samme redelige forsigtighed som den forudgående analyse, og er følgelig lidet substantielle;

her havde det nok været på sin plads at kaste noget af forsigtigheden over bord.

Det er en redelig, informativ og på mange punkter dybtborende analyse, som Beukel har givet, og man kan derfor ønske den en udbredelse, der går ud over kredsen af professionelt interesserede. Inden for de rammer, der har været udstukket, får den virkelig meget med, men der er også ting, der ikke er kommet med eller har fået en for lille plads. Jeg har bl.a. savnet en nærmere diskussion af *war-fighting* - elementet i sovjetisk strategi, fordi det er så omstridt og fordi det i stigende grad påvirker vestlige strategier og som ovenfor anført en analyse af sovjetisk INF-politik. Der er således stof nok til - ligesom der i analysen er ansatser til - en endnu bredere analyse af problematikken.

Nikolaj Petersen
Lektor ved
Århus Universitet,
cand. scient. pol.

Modtagne bøger:

- Administrationsdepartementet, *Statslige forskrifter for kommunernes virksomhed*, 1982.
- Administrationsdepartementet, *Redegørelse om styringssystemet på kontanthjælpsområdet*, 1982.
- Boje, Thomas P., *Arbejdsmarkedet i Danmark*, Hans Reitzel's Forlag, 1982.
- Christensen, Knud, Erik S. Madsen, Jørgen U.-M. Nielsen, Kurt Pedersen, *Økonomi, Tests og Tekster til Tidens Temaer*, Systime, 1982.
- Floryan, Jan Jacob, *Polske arbejdere - holdninger og adfærd 1956-81*, Samfundsvidenskabeligt Forlag, 1982.
- Grünbaum, Isi, *Essays in Political Economy*, Akademisk Forlag, 1981.
- Heurlin, Bertel, *Norden og den internationale spænding*, Forlaget Politiske Studier, 1982.
- Illeris, Sven og Torben Pilegaard Jensen, *Fremtidig Arbejdskraftefterspørgsel*, AKF, 1982.
- Internasjonal Politikk. nr. 1B 1982, *Atomstrategi og nedrustning*, Norsk Utenrikspolitisk Institut, 1982.
- Marcussen, Henrik Secher, Jens Erik Torp, *Internationalization of Capital: Prospects for the Third World*, Zed Press, 1982.
- Madsen, Erik S., Jørgen U.-M. Nielsen, Kurt Pedersen, *Økonomi, Principper, Politikker, Perspektiver*, Systime, 1982.
- Miljøministeriet, *Miljøadministration i Løgstør*, 1982.
- Nørgård, Ole, *Polens Krise, Et udviklingsperspektiv*, Sydjysk Universitetsforlag, 1982.
- Österreichische Zeitschrift für Aussenpolitik, 1982 nr. 1.
- OECD, *Economic Surveys*, 1982 (Canada, Germany, Iceland, United States).
- Politica, *Nedskæringspolitik*, 1982 nr. 1.
- Poulsen, Janne Gry, *Fattig-firsernes psykiske følger*, Hans Reitzel's Forlag 1982.
- Sørensen, Jacob Graves, *Nyhedsformidling - en grundbog i massekommunikation*, Systime 1982.
- Thune, Christian (red.), *Dansk Udenrigspolitisk Årbog 1981*, Samfundsvidenskabeligt Forlag, 1982.
- Vestergaard Poulsen, Jørgen og Poul Risager, *Det samfundsøkonomiske System i Danmark*, Systime 1982.
- Villadsen, Søren, *Om lokalsamfund, En introduktionsbog*, Hans Reitzel's Forlag, 1982.

Penge til ferien

Få en Solskinskonto. Med ekstra rente og låneret. Valutaservice med kontanter og rejsechecks.

ARBEJDERNES LANDSBANK
- for familiens trivsel

212-2

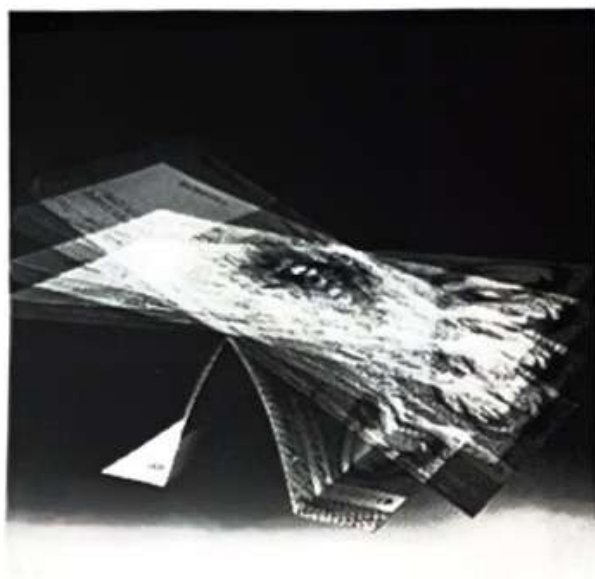
En dag finder De os måske også her...

Selv de mest stille og uforstyrrede økninger af verden kan en dag blive et stort øk. Arbejdernes Landsbank har det bedste tilbud til dem, der vil have deres penge til at arbejde for dem. Med den bedste rente og de bedste låneret. Sådan kan det være.

Arbejdernes Landsbank har det bedste tilbud til dem, der vil have deres penge til at arbejde for dem. Med den bedste rente og de bedste låneret. Sådan kan det være.

HANDELSBANKEN

altid med i billedet

"Få noget at vide om de nye indekslån"

Hvordan virker indekslån?

Formålet med indførelse af indekslån er at billiggøre byggeri i starten, mod til gengæld år for år at forhøje ydelserne i takt med den almindelige løn- eller prisudvikling.

Indekslån er en ny låneform, som realkreditinstitutterne kan tilbyde til finansiering af de fleste arter af nyt byggeri. Herudover må indekslån finansiere enkelte ombygninger - blandt andet landbrugsejendomme og ejendomme til sociale og kulturelle formål.

Ring eller skriv til kreditforeningen

Det kan måske være svært at få overblik over de virkninger, et indekslån kan få på ens økonomi i forhold til den slags lån, vi er vant til. Vi har derfor fremstillet en brochure, der fortæller om de vigtigste regler ved indeksbelåning.

Vil De vide mere om de nye indekslån, skal De blot ringe til os. Eller De kan udfylde kuponen og sende den til den kreditforening der ligger nærmest Deres bopæl. Så sender vi omgående brochuren.

I Jylland

**JYLLANDS
KREDITFORENING**

6100 HADERSLEV, Åstrupvej 13 Tlf. (04) 52 70 00
6950 RINGKØBING, Herningvej 1 Tlf. (07) 32 01 11
8800 VIBORG, St. Mathiasgade 13 Tlf. (06) 62 33 33
9100 AALBORG, Boulevarden 43 Tlf. (08) 12 38 77
8260 ÅRHUS VIBY J, Kongsgårdsvej 6 Tlf. (06) 14 88 00

- og på øerne

**FORENEDE
KREDITFORENINGER**

Fynsområdet
Magleø 2, Postboks 343,
5100 Odense C - Tlf. (09) 11 77 77

Området øst for Storebælt
Otto Mønstedts Plads 11, Postboks 333,
1503 København V - Tlf. (01) 15 34 34

JA, send mig den nye brochure om indekslån til bolig- og erhvervsbyggeriet.

Navn: _____
Stilling: _____
Gade: _____
Postnr.: _____ By: _____

I Jylland sendes kuponen til Jyllands Kreditforening og på øerne til Forenede Kreditforeninger.

Drejer det sig om noget
med penge?
Bankrådgiveren er altid
lige ved hånden!

PRIVATbanken

A-interessent beviset - den sikre investering i dansk erhvervsliv...

Indsend kuponen og rekvirér A-interessent mappen, der indeholder fyldestgørende informationsmateriale, når 2. project offentliggøres.

Kuponen sendes til nærmeste Andelsbank eller Andelsbanken A/S,
Staunings Plads 1-3, 1643 København V.
Jeg rekvirerer hermed A-interessent mappen, når 2. project offentliggøres.

Navn: _____

Stilling: _____

Adresse: _____

Postnr.: _____ By: _____ Tlf. nr.: _____

ANDELSBANKENS ERHVERVSINVESTERING I S